

**ВИСНОВОК
ПРО НАУКОВУ НОВИЗНУ, ТЕОРЕТИЧНЕ ТА ПРАКТИЧНЕ
ЗНАЧЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДИСЕРТАЦІЇ**

Ладоні Катерини Юріївни

**«Неологізми в українськомовному сегменті соціальної мережі
«Facebook»»,
поданої на здобуття ступеня доктора філософії
з галузі знань 03 Гуманітарні науки
за спеціальністю 035 Філологія**

Дисертація Ладоні Катерини Юріївни на тему: «Неологізми в українськомовному сегменті соціальної мережі «Facebook»», подана на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 035 Філологія виконана на кафедрі української мови Інституту філології Київського університету імені Бориса Грінченка. Тема дисертації затверджена на засіданні вченої ради Київського університету імені Бориса Грінченка (протокол №10 від «26» жовтня 2017 р.).

Для підготовки висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації «Неологізми в українськомовному сегменті соціальної мережі «Facebook»» вченою радою Київського університету імені Бориса Грінченка (протокол № 8 від 23.09.2021 р.) визначено, що попередня експертиза дисертації проводитиметься на базі кафедри української мови Інституту філології Київського університету імені Бориса Грінченка та призначено двох рецензентів:

1. *Віntonіва Михайла Олексійовича*, завідувача кафедри української мови Інституту філології Київського університету імені Бориса Грінченка, доктора філологічних наук, професора;

2. *Махачашвілі Русудан Кирилевну*, завідувача кафедри романської філології та порівняльно-типологічного мовознавства Інституту філології Київського університету імені Бориса Грінченка, доктора філологічних наук, доцента.

Актуальність теми дослідження. Нині ввесь світ і Україна перейшли до нової стадії соціального розвитку – становлення інформаційного суспільства, у якому інтернет є потужним інструментом масової комунікації, не обмеженої часом і простором. Саме він разом із іншими медіа став новим потужним

комунікативним середовищем, що істотно розширив сфери міжособистісного і групового спілкування у віртуальному просторі і який засвідчує свою стрімку динаміку зростання, беззаперечну зручність використання, масовість вияву. Тому в сучасній лінгвістиці закономірно засвідчено істотне зростання інтересу до студіювання мовних особливостей Всесвітньої мережі. Адже загальновизнано, що проблеми мовного розвитку, особливостей комунікації, мовного впливу на особистість і соціум були і залишаються одними з центральних у лінгвістиці. Закономірно, що протягом останнього десятиріччя виникла й успішно розвивається нова філологічна дисципліна – нетлінгвістика, завданням якої є мовне забезпечення інтернет-мережі взагалі й інформаційно-пошукової системи зокрема.

В інтернет-середовищі протягом останніх років виникли нові форми спілкування, зокрема Facebook, яка стала найбільшою соціальною мережею в Україні та в світі. Водночас названа соцмережа має виразні лексичні особливості, які в україністиці ще не були предметом спеціального ґрутовного дослідження.

Отже, *актуальність роботи*, що рецензується, не викликає жодного сумніву і визначається безпрецедентним поширенням соціальної мережі Facebook серед мешканців України та світу протягом останніх років, значною динамічністю лексичного складу сецифічної мови спілкування у цій соцмережі та відсутністю спеціального комплексного лінгвістичного дослідження неологічної лексики й фразеології та особливостей спілкування у цьому контенті.

Мета дисертаційної роботи полягає в дослідженні лексичних, словотворчих, семантичних, графічних і фразеологічних неологізмів у соцмережі Facebook початку ХХІ століття, встановлення джерел їх походження та функціонально-стилістичних особливостей.

Реалізація мети передбачає розв'язання таких **завдань**:

- подати характеристику соціальних мереж як важливого засобу комунікації;
- з'ясувати основні особливості мови, якою відбувається комунікація в українськомовному сегменті соцмережі Facebook;
- висвітлити загальні теоретичні засади вивчення неологізмів;

- виявити причини виникнення і значного поширення неологізмів в мові користувачів соцмереж;
- проаналізувати шляхи поповнення, способи і механізми утворення неологізмів в українськомовному сегменті соцмережі Facebook;
- окреслити функціонально-стилістичні особливості їх вживання у соцмережі Facebook.

Об'єктом дослідження рецензованої дисертації є неологізми, що функціонують в українськомовному сегменті соцмережі Facebook початку ХХІ століття.

Предмет дослідження – особливості спілкування у сучасному українськомовному сегменті соцмережі Facebook, структура, семантика та стилістичні функції неологізмів у ньому.

Обрана авторкою методика роботи, її концептуальні положення не викликають заперечень. Системний аналіз досліджуваного матеріалу й реалізацію поставлених завдань вдало здійснено на основі таких **методів**: *метод суцільної вибірки* – для виокремлення нових лексичних одиниць (неологізмів) в українськомовному сегменті соцмережі Facebook та їх подальшого дослідження; *контекстуальний аналіз* – для виявлення нейтрального та стилістично маркованого значення новотворів і особливостей їх функціонування; *структурно-словотвірний аналіз* – для студіювання продуктивних способів словотворення, джерел формування нових словотвірних засобів, *компонентний аналіз* – для встановлення й порівняння семантичного обсягу неологізмів із однокореневими словами, *дескриптивний метод* – для опису комунікативних ситуацій появи неологізмів, *елементи етимологічного аналізу* – для з'ясування походження студійованих одиниць і співвідношення актуальної продуктивності словотвірних формантів з історичною, *кореляція мовних і суспільних явищ* – для аналізу впливу екстралінгвальних чинників у взаємозв'язку з факторами мовного характеру на появу аналізованих неологізмів, *кількісні підрахунки* – для систематизації новотворів, узагальнення результатів дослідження, формулювання висновків.

Особиста участь автора в отриманні конкретних наукових результатів, викладених у дисертації. Дисертаційна робота є самостійно виконаним дослідженням, у якому викладено авторський погляд на питання виникнення та функціонування неологізмів в українськомовному сегменті соцмережі Facebook. Наукові результати роботи належать особисто авторці і становлять теоретичний і практичний внесок здобувача в розвиток української філологічної науки. Усі публікації здійснені без співавторства.

Наукова новизна роботи незаперечна: вона зумовлена тим, що в ній уперше комплексно розглянуто неологічну лексику й фразеологію в соціальній мережі Facebook, зокрема основні шляхи її поповнення, способи і механізми утворення неологізмів, їх функційно-стилістичні особливості, а також поглиблено лінгвістичні знання про інтернет-комунікацію загалом і про соціальну мережу Facebook як важливий її жанр зокрема.

Наукові положення, розроблені особисто дисертанткою та їх новизна.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації не викликають заперечень.

У пропонованій роботі до наукового обігу введено значну частину нового матеріалу, який уперше підлягає всебічному лінгвістичному вивченню.

Схвалюємо прагнення авторки про закріплення за будь-яким лінгвістичним феноменом чіткої дефініції й недвозначної термінології та зараховуємо до авторських переваг послідовне простеження тенденцій у розвитку неологізмів в українськомовному сегменті соціальної мережі «Фейсбуک» із опертям на солідні наукові джерела.

Вірогідність отриманих результатів зумовлена загалом вдало підібраним і проаналізованим фактичним матеріалом.

Уважаємо, що фактологічна база дисертації є і репрезентативною, і достатньою. Автор наукової праці сумлінно зібрала й опрацювала значний за обсягом, цікавий і переконливий ілюстративний матеріал (виокремлено й паспортизовано близько 1500 неологізмів).

Відзначаємо, що рецензована робота має належну структуру, яка зумовлена метою і завданнями дослідження. Дисертація складається із вступної частини, трьох розділів основної частини, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаної літератури, що нараховує 303 позиції.

У *вступі* здобувачка досить вичерпно й чітко сформулювала всі необхідні складники дисертації відповідно до встановлених вимог ДАК України.

У *першому розділі* "Неологічна лексика як виразна особливість мови спілкування в соцмережі Facebook і основне джерело поповнення загальномовного словника" досить ґрунтовно подано теоретичні передумови дослідження: розглянуто основні особливості сучасної інтернет-комунікації в соцмережі Facebook; виявлено й проаналізовано основні чинники і тенденції, що впливають на динаміку лексичного складу; належно висвітлено сутність, визначення, принципи класифікації неологізмів і причини їх утворення. Виникло єдине зауваження: як нам видається, назва цього розділу є заширою.

Другий розділ присвячено скрупульозному розглядові джерел походження неологізмів в українськомовному сегменті соцмережі Facebook. Служно акцентовано, що головним серед них є словотворення на основі питомих і запозичених дериваційних ресурсів, а також виявлено й докладно проаналізовано продуктивні способи й підспособи словотворення (узуальні й неузуальні). Окрім того, виразною рисою мовного оформлення комунікативних процесів у мережі Facebook є поява й використання графічних неологізмів, які можуть утворюватися в результаті субституції компонентів слова та графічної деформації. Завдяки глобалізаційним процесам важливим джерелом поповнення словникового складу як соцмережі Facebook, так і загальнонародної української мови, яке нині "набирає обертів", виступають нові іншомовні одиниці. Також менш дієвими джерелами є внутрішні запозичення (так звані функційні неологізми) та нові одиниці фразеологічної природи.

У *третьому розділі* ("Стилістичні функції неологізмів в українськомовному сегменті Facebook") детально й науково виважено проаналізовано основні стилістичні функції, які виконують неологізми в соцмережі Facebook, зокрема

виявлено, що значна частина досліджуваних одиниць є носіями конотації зневаги, яка висловлюється до популярних концептів інформаційного простору; конотації підсилення образу, яка викликає асоціацію з художнім перебільшенням (гіперболізацією), що кваліфікується як один із найдавніших і найефективніших стилістичних прийомів лексико-семантичної природи; конотації комічності, які демонструють алогізм, невідповідність між якимось поняттям і стереотипними уявленнями мовців; конотації розмовності, що забезпечують привернення уваги співрозмовника, наближення до нього, викликають у нього інтерес і почуттєве напруження. В аналізованому комунікативному просторі мережі Facebook неологізми здебільшого виконують експресивізаційну функцію, та функцію графічної евфемізації тощо.

Висновки дослідження, на нашу думку, логічні й переконливі, їх узгоджено з поставленими завданнями.

Принципових зауважень щодо структури, основних положень та концепції дисертації К.Ладоні в нас немає. Проте, відзначаючи переваги роботи, не можемо залишити поза увагою деякі огріхи і висловити певні зауваження, міркування та побажання. Зокрема, робота потребує певного редагування.

1. Необхідно уніфікувати в роботі особливості використання великої та малої літери (див. с. 145: 1) Написання власної назви з малої літери) та ін.

2. Приклади в роботі повинні відображати логіку викладу матеріалу, напр.:

а) назви країн (офіційні, історичні, народнорозмовні чи запозичені) і територій: **Олена Кривенко** тільки спочатку тупе населені, яке проголосувало за клоуна і «слуг уродів», відправимо на звалище в московію; **Olena Khoruzha** От тільки ані *расеї*, ані москви тоді і близько не було; **Наталія Заставнюк** До цього закону потрібен ще один, про те, щоб голосували тільки ті громадяни, які сплачують податки і стверджують, що *раша* – країна-агресор + позбавити права голосу проросійські партії в Раді; **Serhiy Sedlovsky** А якщо підтримуєши *рашку*... тоді що ти ще робиш в Україні?; **Witalij Soya** Як в Україні може бути насильницька “українізація”? Ми що в “кацапії” живем?;

3. Постає запитання щодо доцільності вживання поняття "парономазійна капслокізація".

4. Варто обґрунтувати запозичення лексеми «терпило» з російської мови: **Ostap Drozdov** *нація терпил.*

5. Уточнення потребує назва другого розділу роботи «Джерела виникнення неологізмів в українськомовному сегменті соцмережі Facebook».

Теоретичне й практичне значення отриманих результатів. Теоретичні напрацювання дають змогу деталізувати специфіку інтернет-дискурсу в українськомовному сегменті соцмережі Facebook і процесів неологізації в ньому. Практична цінність цього дослідження полягає в тому, що його матеріали, напрацювання й висновки можуть бути використані під час вивчення курсу сучасної української мови (розділи "Лексикологія", "Словотворення", "Стилістика"); у підготовці спецкурсів і спецсемінарів, курсових, кваліфікаційних робіт, написанні підручників, навчальних посібників, а також у лексикографічній практиці – для укладання різних видів лексиконів: нових слів і значень, ідеографічних, тлумачних, перекладних та ін. Матеріали й зроблені висновки можуть знайти застосування також і в медіалінгвістиці, інтернет-лінгвістиці, культурі мови та ін.

Повнота викладення матеріалів у публікації положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації. Основні результати дослідження відображені у 7 публікаціях, із них усі – одноосібні: 2 статті в наукових фахових виданнях України з присвоєнням категорії «Б», 1 стаття у періодичних наукових виданнях інших держав, які входять до Організації економічного співробітництва та розвитку та/або Європейського Союзу, 4 – у яких додатково відображені результати роботи.

**Публікація в періодичному науковому виданні іншої держави,
яка входить до Організації економічного співробітництва та розвитку
та/або Європейського Союзу**

Ladonia K. Yu. On the problem of neologisms formation in the Ukrainian-speaking segment of social networks of Facebook. *International Journal of Innovative*

Technologies in Social Science. Warsaw : RS Global Sp. z O.O., 2018. No 8(12). P. 26–29. ISSN 2544-9338

**Публікації у виданнях, включених до переліку наукових фахових
видань України з присвоєнням категорії “Б”**

Ладоня К. Ю. Неологізми в українській мові: сутність, визначення, принципи класифікації. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: філологія : збірник наукових праць. 2018. Вип. 36. С. 38–40. ISSN 2409-1154

Ладоня К.Ю. Мовні ознаки спілкування в соцмережі «Facebook». *Актуальні питання гуманітарних наук : міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. 2021. № 39. Т. 2. С. 106–110. ISSN 2308-4855

**Публікації, у яких додатково відображені результати дослідження
(статті в інших виданнях, матеріали конференції, тощо)**

Ладоня К.Ю. Неологізми в підручнику української мови. *Проблеми сучасного підручника* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Мінськ, 18-19 травня 2018 р. Мінськ–Київ : Педагогічна думка, 2018. С. 50-54.

Ладоня К.Ю. Шляхи творення неологізмів українськомовного сегменту соцмережі Facebook. *Сучасні наукові дослідження представників філологічних наук та їхній вплив на розвиток мови та літератури* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Львів, 12-13 квітня 2019 р. Львів : ГО «Наукова філологічна організація «Логос», 2019. С. 69-72.

Ладоня К.Ю. Особливості мови інтернет-комунікацій в умовах полікультурності. *Педагогічна компаративістика і міжнародна освіта – 2019: інтернаціоналізація та інтеграція в освіті в умовах глобалізації* : матеріали III міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 30 травня 2019 р. Київ-Дрогобич : ТзОВ «Трек ЛТД», 2019. С. 63-64.

Ладоня К.Ю. Розвиток цифрових форм комунікації як відповідь на виклики пандемії COVID-19. *Музейна педагогіка в науковій освіті* : збірник тез доповідей учасників II Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Київ, 26

листопада 2020 р. Київ : Національний центр «Мала академія наук», 2020. С. 194-195.

На підставі вивчення тексту дисертації здобувача, наукових праць і результатів автоматизованої перевірки на відсутність plagiatu встановлено, що дисертаційна робота виконана самостійно, текст роботи не містить plagiatu, а дисертація відповідає вимогам академічної добросередовища.

Апробація матеріалів дисертації. Основні положення роботи оприлюднено у доповідях на 10 наукових конференціях, зокрема на: IV Міжнародній науково-практичній конференції «Стратегії міжкультурної комунікації в мовній освіті сучасного ВНЗ» (м. Київ, 15 березня 2018 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Проблеми сучасного підручника» (м. Мінськ, 18-19 травня 2018 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні наукові дослідження представників філологічних наук та їхній вплив на розвиток мови та літератури» (м. Львів, 12-13 квітня 2019 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Педагогічна компаративістика і міжнародна освіта – 2019: інтернаціоналізація та інтеграція в освіті в умовах глобалізації» (м. Київ, 30 травня 2019 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Мова як світ світів. Граматика і поетика текстових структур» (м. Київ, 7-8 листопада 2019 р.); V Міжнародній науковій конференції «Стратегії міжкультурної комунікації в мовній освіті сучасних університетів» (м. Київ, 12-13 квітня 2019 р.); VII Міжнародній науково-практичній конференції «Стратегії міжкультурної комунікації в мовній освіті сучасних університетів» (м. Київ, 20 квітня 2021 р.); XIX Міжнародній науковій конференції з актуальних проблем філологічних досліджень (пам'яті доктора філологічних наук, професора Анатолія Тихоновича Гулака) (м. Харків, 20-21 травня 2021 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Від словника Бориса Грінченка до сучасних лексикографічних систем» (м. Київ, 3 грудня 2019 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Музейна педагогіка в науковій освіті» (м. Київ, 26 листопада 2020 р.).

Оцінка мови та стилю дисертації. Матеріал дисертації викладено в логічній послідовності та доступно для сприйняття. Робота написана науковим стилем мовлення, її структура відповідає алгоритму здійсненого автором дослідження. Зміст, структура, оформлення дисертації та кількість публікацій відповідають вимогам п. 10, 11 «Тимчасового порядку присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 № 167 (зі змінами) та наказу Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації».

Ознайомившись із дисертацією К.Ю. Ладоні «Неологізми в українськомовному сегменті соціальної мережі «Facebook»» і науковими публікаціями, у яких висвітлені основні наукові результати дослідження, а також взявши до уваги результати фахового семінару, вважаємо, що: дисертація, виконана Ладонею Катериною Юріївною на тему «Неологізми в українськомовному сегменті соціальної мережі «Facebook»», є самостійним науковим дослідженням актуальної проблеми, містить оригінальні підходи до розв'язання теоретичних і практичних завдань, пов'язаних із процесами неологізації в українській мові.

У дисертації отримано нові науково обґрунтовані теоретичні й практичні результати. Її зміст відповідає визначеній меті, поставлені наукові завдання розв'язано повністю, мети дослідження досягнуті. Основні положення дисертації містять елементи наукової новизни. Структура й обсяг роботи відповідають встановленим вимогам. Наукові положення повністю обґрунтовані й отримали необхідну апробацію на наукових конференціях. У публікаціях здобувача відображені всі положення дисертації.

Відповідність змісту дисертації спеціальності з відповідної галузі знань і спеціальності, із якої вона подається до захисту. За своїм фаховим спрямуванням, науковою новизною і практичною значущістю дисертація К.Ю.Ладоні відповідає спеціальності 035 Філологія, галузі знань 03 Гуманітарні науки. Здобувачем повністю виконано освітню та наукову складову підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти й накопичено

теоретичні знання, уміння, навички та компетентності, достатні для розв'язання комплексних проблем у царині професійної та дослідницько-інноваційної діяльності, опановано методологію наукової та педагогічної діяльності.

Рекомендація дисертації до захисту. Дисертаційне дослідження «Неологізми в українськомовному сегменті соціальної мережі «Facebook»» є завершеною науковою працею, у якій її авторкою, К.Ю. Ладонею, отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності розв'язують конкретне наукове завдання, яке має значення для розвитку вітчизняної мовознавчої науки. Дисертаційна робота К.Ю. Ладоні відповідає вимогам п. 10, 11 «Тимчасового порядку присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 № 167 (зі змінами) та наказу Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», і може бути рекомендована до захисту у спеціалізованій вченій раді для здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 035 Філологія.

Рецензент:

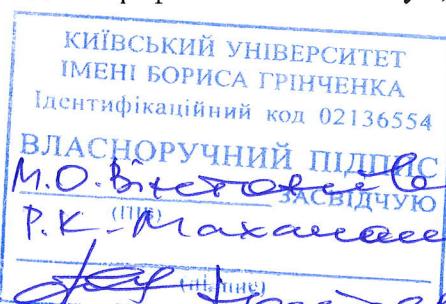
завідувач кафедри української мови
Інституту філології
Київського університету
імені Бориса Грінченка,
доктор філологічних наук, професор

М.О. Віntonів

Рецензент:

завідувач кафедри романської філології та
порівняльно-типологічного мовознавства
Інституту філології
Київського університету
імені Бориса Грінченка,
доктор філологічних наук, доцент

Р.К. Махашвілі

*для рецензування
на захист*
25. 10. 2021